

NÄTPUBLIKATIONER 1/2012. DE VETENSKAPLIGA SAMFUNDENS DELEGATION
Publikationsforum

Otto Auranen & Janne Pölönen

**Nivåindelning av de vetenskapliga
publiceringskanalerna**

Slutrapporten för Publikationsforum-projektet
(2010-2012)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUNDEN TILL PUBLIKATIONSFORUM-PROJEKTET OCH DESS FÖRVERKLIGANDE 3

Publikationsforum-projektet startas 3

Bedömningspanelerna tillsätts och bedömningsdirektiven görs upp 5

Förteckningar över tidskrifter, serier och förlag sammanställs 9

Hur Publikationsforumet upprätthålls och uppdateras 12

2. PUBLIKATIONSFORUM-KLASSIFICERINGEN 13

Den år 2011 färdigställda Publikationsforum-klassificeringen 13

Utländska förebilder för nivåindelning av vetenskapliga publiceringskanaler 19

3. ÖVRIG VERKSAMHET I ANSLUTNING TILL PROJEKTET 23

BILAGA 1. INSTRUKTIONER FÖR PUBLIKATIONSFORUM-KLASSIFICERINGEN 25

Kriterierna för nivåindelningen 25

TILLÄGGSUPPGIFTER 28

1. BAKGRUNDEN TILL PUBLIKATIONSFORUM-PROJEKTET OCH DESS FÖRVERKLIGANDE

Publikationsforum-projektet startas

I universitetens statsfinansieringsmodell för åren 2010-2012 har Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) använt vetenskapliga publikationer som en av indikatorerna för resursutdelning. Ca 2 % av medlen har delats ut enligt dessa. Inom universiteten har det ansetts vara ett problem både i denna modell och i den föregående modellen att publikationernas antal och inte deras kvalitet varit avgörande i fördelningen av resurserna. Rektorsrådet vid universiteten i Finland (UNIFI) tog sig för att grubbla över hur publikationernas kvalitet kunde tas i beaktande som grund för finansieringen. Arbetsgruppen som rektorsrådet tillsatt gjorde år 2009 upp en plan för utvecklandet av vetenskapliga publikationers kvalitetsbedömning.¹ I arbetsgruppens redogörelse konstaterades att citeringsanalyser och –indikatorer ofta används inom naturvetenskaplig och medicinsk forskning för bedömning av forskningens kvalitet. Citeringsdatabaserna täcker publiceringsverksamheten inom dessa ämnesområden rätt bra. Därmed får man en fullgod bild av forskningsverksamheten. En betydande del av publiceringsverksamheten inom teknik och speciellt inom samhällsvetenskaper och humaniora saknas i citeringsdatabaserna och arbetsgruppen konstaterade därför att användning av citeringsanalyser är ett bristfälligt sätt att värdera forskningen inom dessa ämnesområden.

För att utveckla kvalitetsbedömningen av vetenskaplig publiceringsverksamhet i Finland föreslog arbetsgruppen ett system med ett publikationsforum, dvs. att skapa en nivåindelning för vetenskapliga tidskrifter, publikationsserier och förlag enligt norsk och dansk modell. Målsättningen var att skapa ett bedömningsinstrument, med vilket det skulle gå att i universitetens statsfinansieringsmodell bygga in en indikator för att utvisa publiceringsverksamhetens kvalitet, eller med vilket det skulle gå att värdera forskningsorganisationernas och -områdenas publiceringsverksamhet utgående från ett stort antal publikationer. Avsikten var också att öka forskarkollegiets kännedom om högklassiga vetenskapliga publiceringskanaler och på så sätt öka forskarnas ambitionsnivå i sin egen publiceringsverksamhet. Klassificeringen ansågs inte lämplig för bedömning av individer eller forskningsgrupper.

17.3.2010 inbjöd Finlands universitet UNIFI ordföranden för De vetenskapliga samfundens delegation (DVSD), kansler Ilkka Niiniluoto och verksamhetsledare Aura Korppi-Tommola till ett sammanträde. I den deltog även ordföranden för UNIFI, rektor Lauri Lajunen och generalsekreterare Liisa Savunen, prorektor Johanna Björkroth, professor Arto Mustajoki som representant för Finlands Akademi, direktör Anita Lehikoinen och undervisningsråd Olli Poropudas från undervisnings- och kulturministeriet, generalsekreteraren för Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene, Timo Luopajarvi, direktör Klaus Lindberg och utvecklingsdirektör Tuija Raaska som representanter för Raketti-projektet inom CSC - Tieteen tietotekniikan keskus samt ordföranden för Rådet för Finlands universitetsbibliotek Arja-Riitta Haarala. På mötet kom man fram till att projektet Publikationsforum skulle verkställas av De vetenskapliga samfundens delegation.

1 http://www.rectors-council.helsinki.fi/raportit_ja_julkaisut/Julkaisujen_laadunarviointi.pdf.

De vetenskapliga samfundens delegation ansågs lämplig p.g.a. att DVSD är en oberoende organisation, som genom sina vetenskapliga sällskap har en mycket omfattande representation inom vetenskapssamhället. Representanter såväl från universiteten, statens forskningsanstalter som från andra vetenskapliga inrättningar deltar i sällskapets verksamhet. DVSD:s medlems-sällskap ger ut vetenskapliga tidskrifter och monografiserier, som får publiceringsbidrag av DVSD. Utvecklandet av vetenskaplig informationsspridning och vetenskaplig publiceringsverksamhet hör också till DVSD:s lagstadgade uppgifter. DVSD har tidigare erfarenhet av att organisera omfattande projekt som berört vetenskaps-samhället. Den ansvarade år 2008 för forskningsinfrastrukturernas nationella kartläggnings- och väg-kartsprojekt.

De vetenskapliga samfundens delegation grundade projektet Publikationsforum 3.5.2010 och tillsatte dess ledningsgrupp och dess sekretariat. Kansler Ilkka Niiniluoto (De vetenskapliga samfundens delegation) utnämndes till ledningsgruppens ordförande och prorektor Heikki Mannila (UNIFI) till dess viceordförande. Servicedirektör Juha Haataja (CSC), direktör Pirjo Hiidenmaa (Finlands Akademi), ordförande Arja-Riitta Haarala (Rådet för Finlands universitetsbibliotek), tillämpningsplanerare Jyrki Ilva (Nationalbiblioteket), generalsekreterare, professor Olli Martio (Finska Vetenskapsakademien), undervisningsrådet Olli Poropudas (Undervisnings- och kulturministeriet) och professor Hannu Sariola (De vetenskapliga samfundens delegation) utnämndes till ledamöter. I maj 2011 fick Mirja Iivonen ersätta Arja-Riitta Haarala. I januari 2012 ersattes Pirjo Hiidenmaa av Laura Raaska. Verksamhetsledare, professor Aura Korppi-Tommola (De vetenskapliga samfundens delegation), utvecklingsdirektör Tuija Raaska (CSC:s RAKETTI-projekt) och generalsekreterare Liisa Savunen (UNIFI) invaldes i sekretariatet. Koordinator för JURE-projektet Hanna-Mari Puuska (CSC), som utrett förverkligandet av det nationella publikationsregistret har deltagit i ledningsgruppens möten i egenskap av sakkunnig.

I månadsskiftet maj-juni 2010 beslöt projektets ledningsgrupp om gemensamma riktlinjer och om att anställa en koordinator och en projektsekreterare. Det beslöts att projektet skulle pågå från 1.8.2010 till 29.2.2012. Angående tidtabellen beslöts att bedömningspanelerna skulle påbörja sitt arbete i slutet av år 2010 för att färdigställa det inom år 2011. Information om projektets resultat och om utgivandet av en eventuell publikation skulle ges i början av år 2012. Ledningsgruppen hade också för avsikt att före 29.2.2012 besluta på vilket sätt och var Publikationsforum-klassificeringen underhålls och uppdateras. Koordinator Otto Auranen och projektsekreterare Janne Pölönen rekryterades under sommaren 2010 och de påbörjade sitt arbete 1.8.2010.

Med specialbidrag från UKM ansvarade DVSD för projektets kostnader, dvs. för personalens lönekostnader, ledningsgruppens och panelernas möteskostnader och övriga omkostnader, såsom ekonomiförvaltningen. Mötena i anslutning till projektet hölls huvudsakligen i Vetenskapernas hus i Helsingfors. Resekostnaderna för ledningsgruppens och bedömningspanelernas medlemmar ersattes av respektive arbetsgivare. Endast de deltagare som på panelernas initiativ utsetts till kompletterande medlemmar fick sina reskostnader ersatta ur projektmedlen. UKM:s specialanslag för projektet var sammanlagt 299 000 euro. Hösten 2011 beslöt UKM att förlänga användningstiden för anslaget till 31.12.2012. Under perioden 1.8.2011–29.2.2012 använde projektet sammanlagt 220 000 euro av de

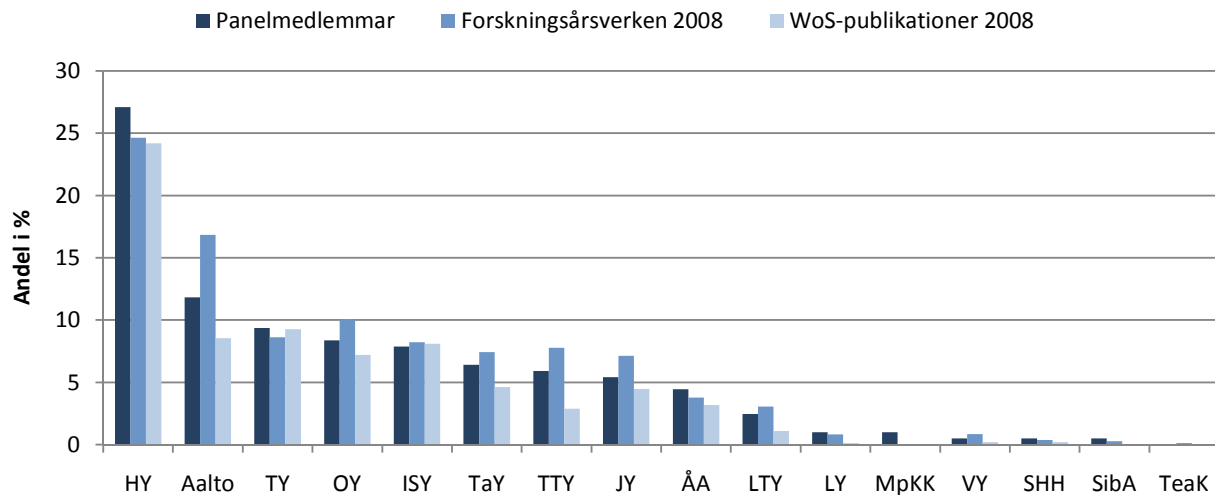
givna medlen. De största utgiftsposterna utgjordes av koordinators och projektsekreterarens lönekostnader och panelernas möteskostnader, därpå följde sekretariatets resekostnader och införskaffandet av licenser för databaser.

Bedömningspanelerna tillsätts och bedömningsdirektiven görs upp

Den egentliga verksamheten påbörjades i augusti 2010 med att fördela de olika vetenskapsgrenarna på olika sakkunnigpaneler. Dessa paneler fick i uppdrag att kvalitetsbedöma publiceringskanalerna. JURE-projektets arbetsgrupp för klassificering av vetenskapsgrenarna hade föreslagit att 55 paneler skulle tillsättas och även fördelat vetenskapsgrenarna på dessa paneler. Utgående från detta utvidgades panelernas områden så att 23 paneler slutligen tillsattes i augusti 2010. Med tillsättandet av omfattande paneler eftersträvade ledningsgruppen en diskussion om kvalitetskriterierna för publiceringsverksamheten som skulle nå över fakultetsgränserna.

De tillsatta panelerna är följande:

- 1 Matematik och statistik
- 2 Databehandling och informationsvetenskap
- 3 Fysik, rymdforskning och astronomi
- 4 Kemi
- 5 Geo- och miljövetenskaper
- 6 Biovetenskaper I
- 7 Biovetenskaper II
- 8 Byggnads- och samhällsteknik, maskin- och tillverkningsteknik
- 9 El- och automationsteknik, informations- och kommunikationsteknik
- 10 Teknisk kemi, materialteknik och miljöteknik
- 11 Medicinsk teknik, bioteknologi och basmedicin
- 12 Klinisk medicin I
- 13 Klinisk medicin II och odontologi
- 14 Vårdvetenskaper och övrig medicin
- 15 Agrikultur- och forstvetenskaper, veterinärmedicin
- 16 Ekonomivetenskap
- 17 Socialvetenskaper, medie- och kommunikationsvetenskap samt övriga samhällsvetenskaper
- 18 Psykologi och pedagogik
- 19 Politisk forskning, förvaltningsvetenskap och juridik
- 20 Filosofi och teologi
- 21 Språkvetenskap
- 22 Litteratur, konstvetenskap och arkitektur
- 23 Historia, arkeologi och kulturforskning

Figur 1. Fördelningen av medlemmar i panelerna per universitet

I samband med tillsättandet av panelerna fick universiteten, statens forskningsanstalter, vetenskapliga sällskap och vetenskapsakademier sig tillsänt en uppmaning att föreslå medlemmar till panelerna. Inom loppet av september hade sammanlagt 528 personförslag inkommit och i oktober 2010 valde ledningsgruppen 204 av dem till medlemmar i panelerna. Varje panelmedlem måste ha all den sakkunskap som behövdes för att täcka den mångfald av ämnen respektive panel representerade, vilket kom att bli ett viktigt urvalskriterium. Ett annat viktigt kriterium var kandidaternas erfarenhet av forskningsarbete och utvärdering av forskning. Stor vikt lades också vid jämlikheten mellan könen samt vid att panelmedlemmarna representerade både olika delar av landet och olika forskningsorganisationer. Ca en tredjedel av medlemmarna i panelerna och hälften av panelernas ordföranden var kvinnor. Universitetens representation i panelerna fördelades jämnt enligt forsknings- och publiceringsverksamhet (Figur 1).

Ledningsgruppen beslöt i februari 2011 enligt panelernas förslag att justera gränserna mellan de vetenskapsgrenar panelerna omfattade, att omplacera medlemmar från en panel till en annan och att kalla några nya medlemmar för att komplettera sakkunskapen inom panelerna. Den slutgiltiga ämnesfördelningen inom panelerna publicerades på projektets hemsida.² Även panelernas sammansättning publicerades på hemsidan.³

I oktober 2010 godkände ledningsgruppen de bedömningsdirektiv panelerna skulle få.⁴ Kvalitetskriterierna för vetenskaplig publicering och vetenskaplig publiceringsverksamhet som definierats i di-

2 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/paneelien_tieteenalajako_lopullinen.xlsx.

3 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/julkaisufoorumi_panelistit_10082011.pdf.

4 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/julkaisufoorumi_paneeliohjeet_220611.pdf.

rektiven följde huvudsakligen riktlinjerna för motsvarande värderingsprojekt i Norge och Danmark. En vetenskaplig publiceringskanal definierades på följande sätt:

Med en vetenskaplig publiceringskanal avses tryckta och digitala tidskrifter, regelbundet utkommande konferenspublikationer samt förlagens antologi- och monografiserier som specialiserat sig på publicering av vetenskapliga forskningsresultat, dvs. de vilkas redaktion består av sakkunniga och där utgivningen förutsätter den bästa kvalitetsbedömningen i ämnet, framförallt refereebedömning. Ett förlag som utger vetenskapliga publikationer i form av sammelvärk och monografier, som inte ingår i någon bokserie, kan också vara en vetenskaplig publiceringskanal.

Enligt bedömningsdirektiven definierades publiceringskanalernas nivå 1 och 2 på följande sätt:

Nivå 1 omfattar de olika vetenskapsgrenarnas mest centrala inhemska och utländska publiceringskanaler som uppfyller definitionen på en vetenskaplig publiceringskanal, dvs. att publiceringskanalen har en redaktion som består av sakkunniga och att utgivningen förutsätter en av vetenskapssamhället godkänd kvalitetsbedömning, framförallt refereegranskning. Även om någon inhemsk publiceringskanal skulle uppfylla definitionen på en vetenskaplig publiceringskanal skall den i regel ändå inte föras till nivå 1 eller 2 om merparten (2/3) av redaktionen och artikelförfattarna representerar samma forskningsorganisation.

Enligt det beslut ledningsgruppen tog per e-post i juni 2011 skall universitetens och forskningsanstaltens serier som publicerar dissertationer inte klassificeras skilt för sig i Publikationsforumet. All utgivning av dissertationer inom universiteten i Finland betraktas som en enda publiceringskanal på nivå 1. I praktiken betyder detta att en monografidissertation motsvarar ett enskilt verk på nivå 1 och att en artikeldissertation motsvarar en ursprunglig artikel på nivå 1, även om de skulle ha utkommit i publiceringskanaler som saknar Publikationsforum-klassificering.

Nivå 2 omfattar de ledande vetenskapliga publiceringskanalerna inom olika discipliner, i vilka forskare från olika länder utger sin främsta forskning. Till nivå 2 kan man huvudsakligen föra endast internationella vetenskapliga publiceringskanaler, vilkas redaktion, artikelförfattare och läsekrets representerar olika nationaliteter. Också finsk- och svenskspråkiga publiceringskanaler kan trots det föras till nivå 2, om de når internationella sakkunniga inom sin vetenskapsgren.

Varje panel fick i uppdrag att föra högst 20 % av de vetenskapliga tidskrifterna och serierna inom sitt eget område till nivå 2. Denna andel uträknades utifrån antalet tidskrifter och serier som varje panel haft att värdera och som konstaterats vara vetenskapliga, dvs. de tidskrifter och serier som panelen fört till nivå 1. Eftersom varje panel ansvarade för flere ämnen fick panelerna i uppgift att också se till att alla ämnen var representerade på nivå 2. Angående bokförlagen ställde man som mål att panelerna skulle kunna höja sammanlagt ca 10 % av de titlar som bedömts vara vetenskapliga till nivå 2.

På några panelers initiativ ändrade ledningsgruppen i februari 2011 bedömningsdirektiven så att panelerna fick möjlighet att bland tidskrifterna och serierna på nivå 2, välja ut tidskrifter och serier till nivå

3. Det beslöts att 1 % av antalet tidskrifter och serier på nivå 1 inom varje panel skulle vara lika stort som antalet tidskrifter och serier på nivå 3. Under våren gav panelerna respons på valet av tidskrifter och serier till nivå 3. Generellt ansågs en procents andel av titlarna på nivå 1 vara för liten. Panelernas ordförandemöte i början av maj var av samma åsikt. På grund av denna respons beslöt ledningsgruppen i juni 2011 att andelen tidskrifter och serier på nivå 3 utökas. 5 % av antalet tidskrifter och serier på nivå 1 inom varje panel fastställdes till det maximala antalet tidskrifter och serier på nivå 3. Samtidigt beslöts om noggrannare urvalskriterier för tidskrifter och serier på nivå 3.

Nivå 3 omfattar de tidskrifter och serier som enligt panelen är de mest högklassiga inom panelens område. Följande kriterier kan användas för att skilja tidskrifterna och serierna på nivå 3 från tidskrifter och serier på nivå 2:

- i praktiken är all forskning som publicerats på nivå 3 av högsta kvalitet inom respektive vetenskaps- eller forskningsområde och dess betydelse inom området ifråga ansenligt (mätt med t.ex. citeringsindikatorer)
- tidskrifterna och serierna på nivå 3 *koncentrerar sig inte på att behandla snäv specialtematik* utan täcker vetenskapsgrenen eller forskningsområdet ur ett vidare perspektiv
- *artikelförfattarna är internationella och läsekretsen internationell*
- *redaktionerna består av ledande forskare inom vetenskapsgrenarna eller forskningsområdena*
- den internationella forskarkåren värderar publicering i dessa tidskrifter och serier mycket högt

Att många publiceringskanaler värderades av flere än en bedömningspanel ledde till att panelerna i många fall kom till avvikande klassificeringsresultat. För liknande tillfällen hade man ursprungligen planerat in sammanträden för panelernas ordföranden, men i oktober 2011 konstaterades att den avvikande nivåindelningen gällde drygt 900 tidskrifter och serier och ett fåtal bokförlag. Ledningsgruppen beslöt att publiceringskanalens nivå alltid höjs till den högre nivån i motstridiga fall. Beslutet ökade inte märkbart det totala antalet publiceringskanaler på nivå 2 och nivå 3. Däremot reducerades panelernas och framförallt ordförandenas arbetstid.

60 vetenskapliga sällskap som närmast representerade samhällsvetenskaper och humaniora, överlämnade den 1 februari 2012 åt Publikationsforum-projektet och andra intressenter ett ställningstagande för en mångsidig och mångformig vetenskaplig publicering "Monipuolisen ja -muotoisen tieteilisen julkaisutoiminnan puolesta"⁵. Ledningsgruppen behandlade redan den 3 februari 2012 frågor som

5 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/tapahtumatiedostot/Kannanotto_lopullinen.pdf

framlagts i ställningstagandet angående de vetenskapliga tidskrifters och seriers status, som utger artiklar på finska och andra språk med undantag av engelska, i Publikationsforum-klassificeringen. Samma frågor hade behandlats även tidigare inom Publikationsforum-projektet. Ledningsgruppen konstaterade att frågorna angående publiceringsspråket, som framlagts i ställningstagandet, är viktiga i synnerhet ur den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningens synpunkt och korrigerade bedömningsdirektiven så att

- panelerna 14 och 16-23 kan om de så vill till nivå 2 föra ledande finsk- eller svenskspråkiga vetenskapliga tidskrifter och serier, som i möjligaste mån täcker den forskning som behandlar särdragen i samhället, kulturen och historien inom sin vetenskapsgren
- de paneler som omfattar vetenskapsgrenarna för European Science Foundations *The European Reference Index for the Humanities* (ERIH) - klassificeringen kan om de så vill till nivå 2 föra tidskrifter och serier som i ERIH-bedömningen förts till nivå A, även om de publicerar artiklar på andra språk än engelska
- Projektets sekretariat fick i uppdrag att påbörja förverkligandet av beslutet tillsammans med panelerna 14 och 16-23 under våren 2012.

Förteckningar över tidskrifter, serier och förlag sammanställs

Förteckningarna över de vetenskapliga tidskrifterna och serierna sammanställdes med hjälp av många informationskällor och ges till panelerna för värdering. Databaserna Scopus och Web of Science (WoS) samt Norges, Danmarks, Australiens och ERIH-klassificeringens tidskrifts- och seriekataloger utnyttjades som informationskällor för de utländska tidskrifterna och serierna. För att hitta de inhemska tidskrifterna och serierna användes dessutom databasen Arto och förteckningen över de tidskrifter och serier som får DVSD:s publiceringsbidrag. Endel paneler inom teknik använde som informationskälla i sin bedömning den konferenskatalog som utarbetats i samband med den australiensiska klassificeringen. Dessutom kompletterades förteckningarna över tidskrifter och serier enligt de förslag paneldeltagarna gett och fått.

Äldre tillämpningsplanerare Yrjö Leino (CSC) förenade de tidskrifts- och seriekataloger man hittat i de utländska källorna. Efter sammanställningen av katalogerna utarbetade Publikationsforum-projektets sekretariat en egen förteckning över tidskrifter och serier för varje panel. Dessa förteckningar innehöll överlappningar p.g.a. att många tidskrifter och serier publicerar forskning utförd inom flere vetenskapsgrenar och de var således relevanta ur flere panelers synvinkel. Tidskrifterna och serierna fördelades på panelerna enligt den ämnesklassificering de informationskällor som fanns att tillgå hade gjort. Sekretariatet koordinerade de underklasser som andra informationskällor innehöll med den fördelning av Web of Science-ämnesindelningen som arbetsgruppen inom Publikationsregister-projektet uppgjort. En för alla paneler gemensam förteckning över bokförlag sammanställdes. Listan över förlagen baserade sig på den katalog som sammanställts under klassificeringsarbetet i Norge och som panelmedlemmarna i Publikationsforum-projektet under våren 2011 kompletterade.

I februari 2011 beslöt ledningsgruppen att alla de 38 000 tidskrifter och serier, som påträffats i de informationskällor som funnits till förfogande, inte beaktas år 2011. I stället reduceras antalet tidskrifter och serier som skall värderas till 20 000 titlar, vilket motsvarar antalet i Norge och Danmark. Inskränkningen gjordes för att minska panelernas arbetsbörda. Nivån på tidskrifterna och serierna bedömdes också bli för brokig om alla tänkbara titlar tas i beaktande. Den primära samlingen tidskrifter och serier sammanställdes på basen av de norska och danska tidskriftskatalogerna. De tidskrifter och serier som förekom både i de norska och i de danska katalogerna togs med. Till dessa fogades de tidskrifter och serier som tillhörde Web of Science- och ERIH-klassificeringen samt de tidskrifter och serier som tillhörde de australiensiska klasserna A* och A. Därutöver lade panelerna till och tog bort tidskrifter och serier från sina förteckningar beroende på hur de uppfattade inriktningen av publiceringsverksamheten inom respektive vetenskapsgrenar. År 2011 värderades sammanlagt ca 20 000 tidskrifter och serier och 2000 bokförlag.

Klassificeringen förverkligas

Den första mötesrundan som startade i december 2010 pågick ännu i januari 2011. På sina möten valde panelerna vice ordförande, diskuterade gränsdragningarna inom sina vetenskapsgrenar och gav förslag om komplettering av panelerna och om medlemmarnas omplacering inom panelerna. Dessutom beslöt panelerna om sin interna arbetsfördelning och sitt arbetssätt. Sekretariatet presenterade bakgrunden till projektet och dess målsättning på ett allmänt plan. De första förteckningarna över tidskrifter och serier för bedömning togs upp till behandling. Förteckningarna var preliminära versioner som innehöll tidskrifternas och seriernas bibliografiska basuppgifter men inga bakgrundsuppgifter om dem.

På mötena som hölls i mars-april 2011 strök panelerna tidskrifter och serier ur sina förteckningar enligt sekretariatets förslag. Förslaget hade sammanställts på basen av de riktlinjer ledningsgruppen i början av året bestämt. Enligt dem reducerades antalet tidskrifter och serier som skulle värderas till ca 20 000 titlar. Tidskrifter och serier ströks ur katalogen för att de var irrelevanta eller ovetenskapliga. I synnerhet databasen Arto innehöll tidskrifter och serier som inte var vetenskapliga enligt Publikationsforumets kriterier. För den andra mötesrundan kompletterade panelmedlemmarna de primära förteckningarna som sekretariatet sammanställt över tidskrifter, serier och bokförlag. För att hitta relevanta publiceringskanaler som saknades i de primära förteckningarna skickade många panelmedlemmar förfrågningar till sina kolleger enligt anvisningarna i bedömningsdirektiven. Dessutom fortsatte man diskutera om hur värderingen förverkligas i praktiken, bl.a. om motiveringarna för sekretariatets förslag till nivåindelning.

I maj-juni 2011 hölls bedömningspanelernas första egentliga värderingsöverläggningar. I överläggningarna koncentrerade man sig huvudsakligen på valet av tidskrifter och serier till nivå 1 och nivå 2 enligt sekretariatets primära förslag. Det primära förslaget byggde på de citeringsindikatorvärden tidskrifterna och serierna hade och på tidigare resultat av motsvarande värderingar. I panelerna för naturvetenskap, medicin och tekniska vetenskaper (panelerna 1-15) samt i panelerna för ekonomi, psykologi och pedagogik (panelerna 16 och 18) byggde det primära förslaget på tre bibliometriska indikatorers (*Journal Impact Factor* (JIF), *Source Normalized Impact per Paper* och *Scimago Journal Rank*) värden och på tidigare värderingar (Norge, Danmark och Australien). I panelerna för samhällsvetenskaper och humaniora (17

och 19-23) byggde det primära förslaget på *Source Normalized Impact per Paper* -värden och på tidigare värderingar (Norge, Danmark och Australien och på ERIH). Före den tredje mötesrundan erhöll panelmedlemmarna en av panelerna kompletterad version av förteckningen över bokförlag.

I de möten som hölls i augusti-september 2011 beslöt panelerna om valet av tidskrifter och serier till nivå 3 samt om klassificeringen av bokförlagen. Alla paneler bestämde sig för att välja tidskrifter och serier till nivå 3, trots att många paneler ansåg att två nivåer i princip vore nog. De förslag som sekretariatet gett angående tidskrifter och serier på nivå 3 byggde på samma beräkningsprincip som förslagen gällande nivåerna 1 och 2. Inom de naturvetenskapliga och medicinska panelerna fäste man uppmärksamhet vid att tidskrifter som publicerar översiktsartiklar på grund av sin karaktär ger upphov till många hänvisningar och värderas därför högt i sekretariatets förslag. I dessa paneler strävade man därför efter att bland översiktspublikationerna välja ut endast de mest högklassiga till nivå 3. I en del paneler godkändes inga översiktspublikationer till nivå 3. I förteckningen över bokförlag baserade sig sekretariatets klassificering på den värdering av bokförlag som använts i Norge. Varje panel tog ställning till förteckningen över bokförlag ur sin egen synvinkel. Panelerna för samhällsvetenskaper och humaniora agerade aktivare än de andra panelerna i fråga om klassificeringen av bokförlag då utgivning av monografier och artiklar i sammanhang så intimt hör samman med publiceringskulturen inom samhällsvetenskaper och humaniora.

De nivåindelningar som panelerna kommit till under senvåren och förhösten publicerades i en preliminär form på Publikationsforum-projektets nätsidor i november 2011. Panelerna diskuterade indelningarna via e-post till årets slut, delvis som följd av den respons deras kolleger gett dem. Panelerna gjorde också tillägg till förteckningarna över tidskrifter, serier och bokförlag till årets slut. Nivåindelningarna blev färdiga under år 2011. De slutgiltiga Publikationsforum-klassificeringarna för år 2011 publicerades på projektets hemsida i januari 2012. På den söksida som öppnades i februari är det möjligt att göra sökningar med hjälp av namnet på publiceringskanalen, ISSN-signumet, nivån på eller typen av Publikationsforumet.⁶ Sidorna kommer att utökas med möjligheten att göra sökningar enligt vetenskapsgren. I december 2011 började sekretariatet även granska och komplettera de klassificerade tidskrifternas, seriernas och bokförlagens bibliografiska uppgifter bl.a. med hjälp av databasen Ulrichs.

I slutet av år 2011 förde panelerna en bredare diskussion om Publikationsforum-klassificeringens användningssätt, forskningens bedömning och om vetenskapens samhälleliga inflytande på vetenskapspolitiken. Som grund för diskussionerna sammanställde sekretariatet en promemoria i oktober 2011. Panelernas synpunkter togs i beaktande bl.a. i den promemoria som ledningsgruppen adresserat till den arbetsgrupp som behandlat förnyandet av universitetens finansieringsmodell, i det utlåtande som DVSD gav om förslaget som arbetsgruppen för finansieringsmodellen framställt, samt i de instruktioner för Publikationsforum-klassificeringen som blivit färdiga i februari 2012 (Bilaga 1). I instruktionerna presenteras principerna för hur klassificeringen uppgjorts samt goda och mindre goda sätt att använda klassificeringen.

Under perioden augusti-december 2011 drog ledningsgruppen upp de väsentliga riktlinjerna för hur Publikationsforum-klassificeringen skall upprätthållas och uppdateras. Enligt planen skall klassificeringen uppdateras med tre års mellanrum. Nästa gång uppdateras klassificeringen år 2014. Däremellan godkänner panelerna tidskrifter, serier och förlag, som inte tidigare värderats, till nivå 1. I februari 2012 öppnades en nätsida där det är möjligt att föreslå nya tidskrifter, serier eller förlag för värdering.⁷ Bedömningspanelernas mandat är tre år. De första panelerna, som utsågs år 2010, fortsätter sin verksamhet till slutet av år 2013. Då utses nya paneler för åren 2014-2016. Enligt ledningsgruppens riktlinjer består Publikationsforum-projektets sekretariat av en heltidsanställd person och dess verksamhet fortsätter i DVSD:s regi åtminstone under år 2012.

Mandatet för ledningsgruppen som styr förverkligandet av den första Publikationsforum-klassificeringen gick ut 29.2.2012. 5-6 personer som representerar de främsta vetenskapsgrenarna väljs in i den nya ledningsgruppen ävensom representanter för Finlands universitet (UNIFI), Finlands Akademi, UKM, Nationalbiblioteket, Rådet för Finlands universitetsbibliotek, CSC och DVSD. DVSD:s representant fungerar som ledningsgruppens ordförande. Gruppen har i uppdrag att besluta om upprätthållandet och utvecklandet av klassificeringen, utse medlemmarna till bedömningspanelerna för år 2013 och informera sina bakgrundsorganisationer om Publikationsforum-klassificeringen. DVSD:s styrelse utnämner ledningsgruppen i maj och dess mandat är tre år.

7 www.tsv.fi/julkaisufoorumi/ehdota.php.

2. PUBLIKATIONSFORUM-KLASSIFICERINGEN

Den år 2011 färdigställda Publikationsforum-klassificeringen

Den första nivåindelningen för vetenskapliga publiceringskanaler, som utarbetats inom Publikationsforum-projektet och som blev färdig år 2011, omfattar sammanlagt 20 691 titlar: 19 481 tidskrifter och serier samt 1 210 bokförlag. Av alla 1 210 bokförlag har 1 081 (89,3 %) förts till nivå 1 och 129 (10,7 %) till nivå 2. Av alla 19 481 tidskrifter och serier har 15 387 (79 %) förts till nivå 1, 4 094 (21 %) till nivå 2 och 1 126 (5,8 %) till nivå 3 (Tabell 1):

Tabell 1. Fördelningen av tidskrifter och serier per panel och nivå

Panel	Antalet tidskrifter och serier				Andelen av tidskrifter och serier		
	Totalt	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
1 Matematik och statistik	1006	807	199	50	80,2 %	19,8 %	5,0 %
2 Databehandling och informationsvetenskap	1292	1070	222	48	82,8 %	17,2 %	3,7 %
3 Fysik, rymdforskning och astronomi	740	598	142	28	80,8 %	19,2 %	3,8 %
4 Kemi	806	645	161	40	80,0 %	20,0 %	5,0 %
5 Geo- och miljövetenskaper	899	731	168	43	81,3 %	18,7 %	4,8 %
6 Biovetenskaper I	681	554	127	34	81,4 %	18,6 %	5,0 %
7 Biovetenskaper II	958	769	189	47	80,3 %	19,7 %	4,9 %
8 Byggnads- och samhällsteknik, maskin- och tillverkningsmekanik	690	556	134	33	80,6 %	19,4 %	4,8 %
9 El- och automationsteknik, informations- och kommunikationsteknik	598	479	119	29	80,1 %	19,9 %	4,8 %
10 Teknisk kemi, materialteknik och miljöteknik	1053	847	206	51	80,4 %	19,6 %	4,8 %
11 Medicinsk teknik, bioteknologi och basmedicin	1650	1324	326	72	80,2 %	19,8 %	4,4 %
12 Klinisk medicin I	1110	888	222	48	80,0 %	20,0 %	4,3 %
13 Klinisk medicin II och odontologi	1270	1022	248	62	80,5 %	19,5 %	4,9 %
14 Vårdvetenskaper och övrig medicin	1022	818	204	51	80,0 %	20,0 %	5,0 %
15 Agrikultur- och forstvetenskaper, veterinärmedicin	880	704	176	43	80,0 %	20,0 %	4,9 %
16 Ekonomivetenskap	1321	1060	261	54	80,2 %	19,8 %	4,1 %
17 Socialvetenskaper, medie- och kommunikationsv., övriga samhällsv.	2225	1797	428	111	80,8 %	19,2 %	5,0 %
18 Psykologi och pedagogik	1531	1226	305	76	80,1 %	19,9 %	5,0 %
19 Politisk forskning, förvaltningsvetenskap och juridik	1242	1007	235	61	81,1 %	18,9 %	4,9 %
20 Filosofi och teologi	1272	1018	254	63	80,0 %	20,0 %	5,0 %
21 Språkvetenskap	1077	870	207	53	80,8 %	19,2 %	4,9 %
22 Litteratur, konstvetenskap och arkitektur	1976	1600	376	95	81,0 %	19,0 %	4,8 %
23 Historia, arkeologi och kulturforskning	2243	1794	449	112	80,0 %	20,0 %	5,0 %

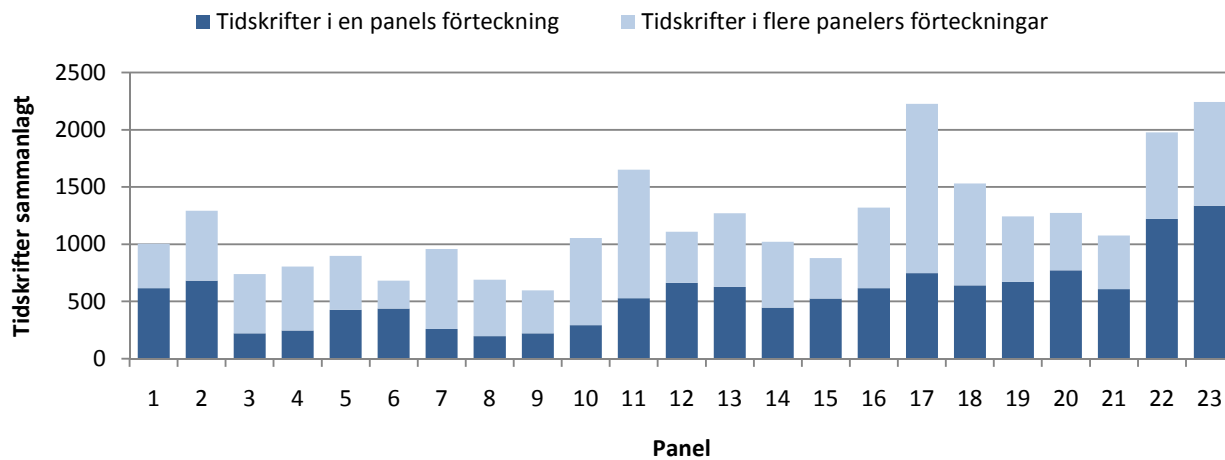
På nivån för hela tidskrifts- och seriekatalogen skiljer sig nivåandelarna något från de andelar man inom panelerna uppsatt som mål p.g.a. att alla paneler inte fört hela kvoten av tidskrifter och serier i sin förteckning till nivåerna 2 och 3 och för att en betydande del av tidskrifterna och serierna värderats i flere paneler. Av de 19 482 tidskrifter och serier som bedömts tillhöra minst nivågrupp 1 värderades 12 967 (66,6 %) i endast en panel, 5 131 (26,3 %) värderades i två paneler, 1 180 (6,1 %) värderades i tre paneler och 204 (1 %) värderades i 4-6 paneler. Andelen tidskrifter och serier som värderats i en eller flere paneler varierade per panel (Figur 2).

I praktiken har panelerna värderat gemensamma tidskrifter och serier med så gott som alla andra paneler (Tabell 2). Ur tabellens övre högra hörn framgår antalet tidskrifter och serier på nivå 1 som panelerna haft gemensamt. Ur tabellens nedre vänstra hörn framgår antalet tidskrifter och serier på nivå 2 som panelerna haft gemensamt.

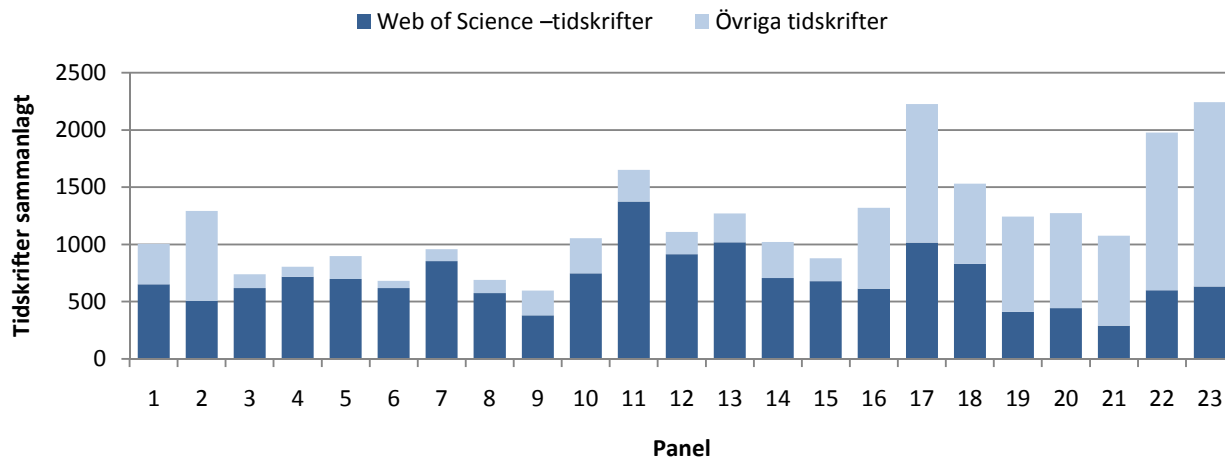
Av de 19 482 tidskrifter och serier som värderats i Publikationsforumet ingår 10 868 (56 %) i Web of Science –databasen. Visserligen förekommer det stor variation på täckningen av WoS mellan panelerna (Figur 3). WoS strävar efter att täcka de ledande tidskrifterna inom de olika forskningsgrenarna och detta märks också på klassificeringens slutresultat. Av alla tidskrifter som ingår i WoS-databasen har 7 216 (66 %) förts till nivå 1, 3 652 (34 %) till nivå 2 och 1 090 (10 %) till nivå 3. 89 % av alla tidskrifter på nivå 2 och 97 % av alla tidskrifter på nivå 3 ingår i WoS-databasen.

Tabell 2. Antalet tidskrifter och serier som panelerna haft gemensamt (nivå 1 övre högra hörnet, nivå 2 nedre vänstra hörnet)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	1006	90	57	4	7	3	12	37	31	11	6	1	2	3	1	46	19	27	1	10	1	2	1
2	41	1292	8	2	6	0	12	22	140	5	20	2	1	9	0	60	98	48	13	8	10	1	0
3	20	4	740	91	23	4	28	59	67	101	29	1	8	1	1	0	2	2	1	1	0	1	1
4	1	1	82	806	20	1	53	24	5	186	72	7	2	4	36	2	0	2	0	0	0	0	0
5	1	6	12	7	899	62	17	55	4	85	18	1	4	14	58	17	88	3	14	7	0	5	13
6	8	1	2	4	33	681	23	1	0	4	17	2	0	1	58	0	7	8	0	1	0	1	2
7	14	10	24	45	23	35	958	3	2	18	307	37	20	4	12	1	1	4	0	1	0	0	2
8	15	14	23	11	15	2	9	690	33	175	6	0	5	6	6	37	29	3	2	0	0	3	0
9	7	65	23	0	5	0	2	15	596	38	8	0	2	0	1	12	10	5	2	2	2	1	0
10	1	4	64	99	28	2	30	56	8	1051	34	2	2	4	38	13	17	2	5	1	0	3	2
11	9	20	32	55	5	17	159	2	6	27	1649	126	159	41	38	6	2	47	6	5	1	0	2
12	1	1	0	3	0	0	28	0	0	0	40	1111	120	60	10	0	8	11	3	2	0	1	3
13	1	4	3	0	0	0	12	1	1	2	91	49	1268	58	1	2	3	122	3	0	4	1	1
14	4	4	0	2	4	0	7	3	1	0	27	40	48	1022	16	27	98	122	40	6	6	0	15
15	1	0	0	12	20	24	29	5	0	10	27	8	1	12	880	32	38	4	5	0	0	1	5
16	13	19	0	0	3	1	0	17	2	2	1	1	1	6	11	1321	203	60	123	15	4	4	34
17	7	34	0	0	24	8	3	13	3	7	1	2	1	22	18	94	2217	162	231	98	32	110	178
18	2	15	1	1	0	3	1	2	2	0	33	6	68	65	3	27	62	1531	37	27	41	17	22
19	0	2	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0	2	5	1	34	81	14	1242	30	5	12	48
20	4	2	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2	8	46	11	12	1270	33	55	167
21	1	10	2	0	0	0	0	0	3	0	6	0	8	9	0	0	27	45	1	18	1077	174	70
22	0	7	1	1	1	0	0	8	0	1	0	0	0	2	1	3	30	10	3	19	50	1974	291
23	0	0	2	3	8	4	0	0	0	0	0	1	0	6	3	15	87	12	13	57	32	78	2242

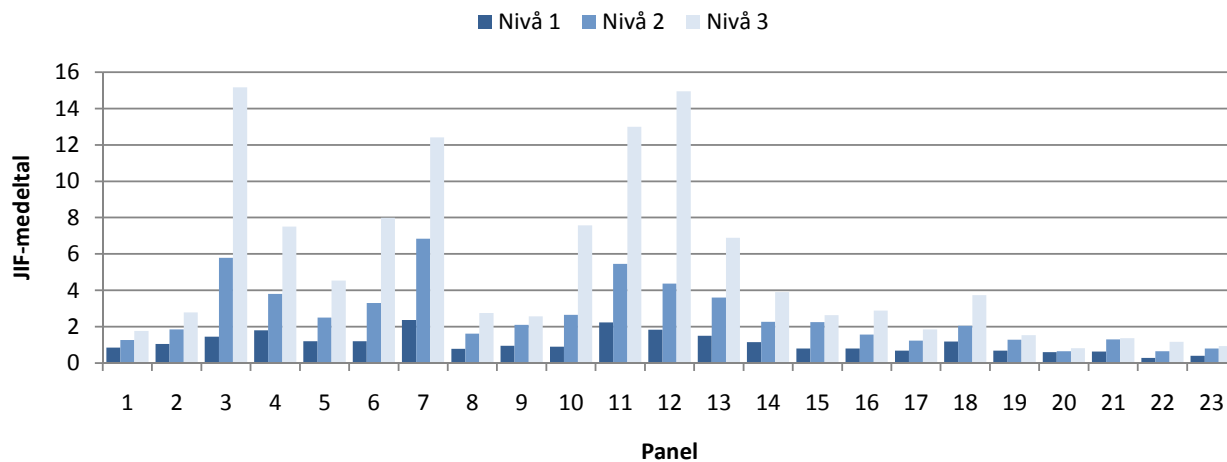

Figur 2. Antalet tidskrifter och serier per panel

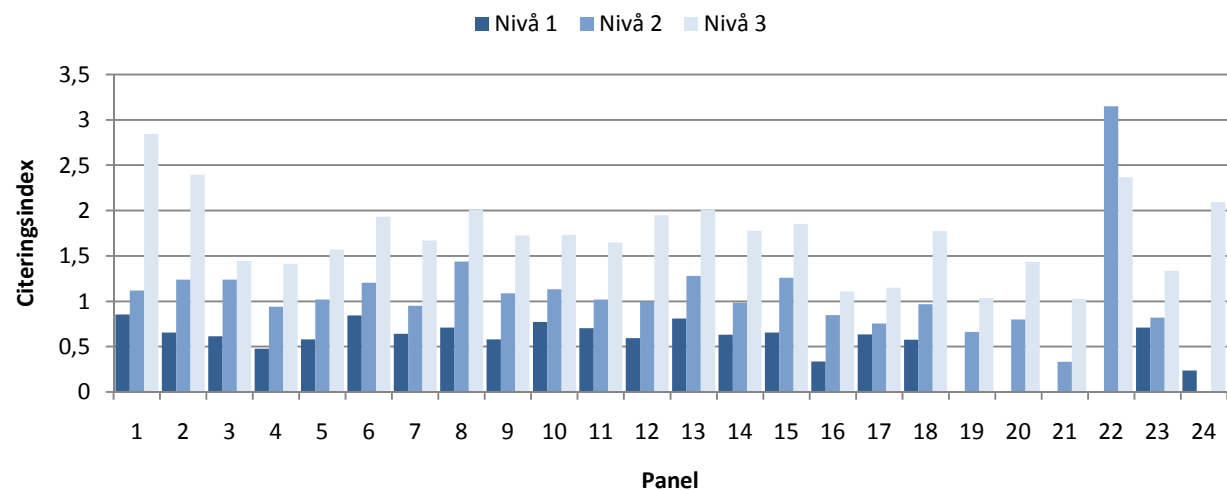

Figur 3. Web of Science-databasens täckning per panel

I det material panelerna hade att värdera ingick impactfaktorer som bygger på hänvisningarna i Scopus och Web of Science-databaserna. De baserar sig i sin tur på hur många gånger publikationerna i medeltal blivit citerade i tidskrifterna. Impactfaktorernas betydelse varierade inom vetenskapsgrenarna. Klassificeringen baserade sig dock inte direkt på impactfaktorerna ens i de paneler där *Journal Impact Factor* (JIF) –värdenas betydelse var stor p.g.a. att panelerna lade vikt vid att olika stora vetenskapsgrenar var jämt representerade på nivå 2 och nivå 3. JIF-värdena är uträknade endast för en mycket liten del av de humanistiska tidskrifterna. Huvudsakligen korrelerar impactfaktorerna rätt bra med Publikationsforum-klassificeringen (Figur 4). JIF medeltalet (3,3) för år 2010 för alla tidskrifter på nivå 2 och nivå 3 är 2,8 gånger högre än medeltalet (1,2) för tidskrifterna på nivå 1, dvs. att klassificeringen styr artikelförfattarna mot att publicera i tidskrifter med högre impactfaktor.

Figur 4. JIF-medeltalet för tidskrifter och serier per nivå år 2010

Figur 5. De finländska Web of Science -publikationernas relativa internationella citeringsindex per nivå åren 2004-2008

Otto Auranen, Yrjö Leino, Olli Poropudas och Janne Pölönen har utrett korrelationen mellan Publikationsforum-klassificeringen och citeringsindexet. Denna utredning, som bygger på finska Web of Science-publikationer från åren 2004-2008, visar att de publikationer som utkommit i de högst värderade tidskrifterna har i medeltal gett upphov till flere hänvisningar än publikationer som utkommit i mindre värderade tidskrifter (Figur 5).⁸

Det relativa internationella citeringsindexet för alla finländska WoS-publikationer på nivå 1 som utkommit under åren 2004-2008 är 0,67. Det betyder att dessa publikationer i medeltal samlat mindre hänvisningar än 33 % av världsmedeltalet. Publikationer som utkommit i tidskrifter på nivå 2 har däremot samlat mer hänvisningar än 8 % av världsmedeltalet (citeringsindex 1,08) medan publikationer

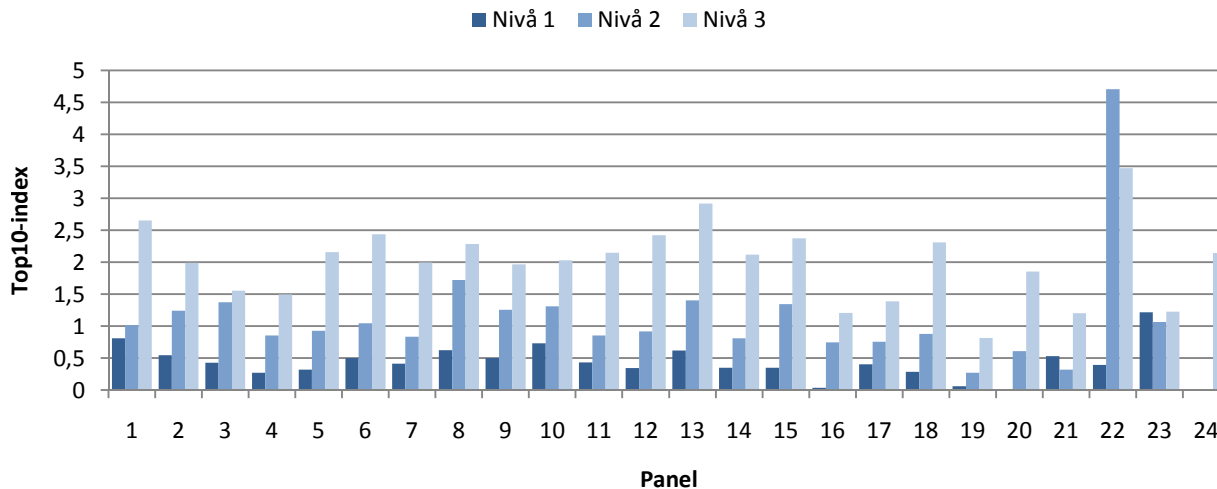
8 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/materiaalit/jufoluokitus_viittausindeksi_280212.pdf

som utkommit i tidskrifter på nivå 3 har samlat mer hänvisningar än 73 % av världsmedeltalet (citeringsindex 1,73). Ifall man inte gör skillnad på publikationerna på nivå 2 och publikationerna på nivå 3 kan man konstatera att de publikationer som utkommit i högre värderade tidskrifter (citeringsindex 1,31) har samlat nästan dubbelt så många hänvisningar som publikationerna på nivå 1 (Tabell 3).

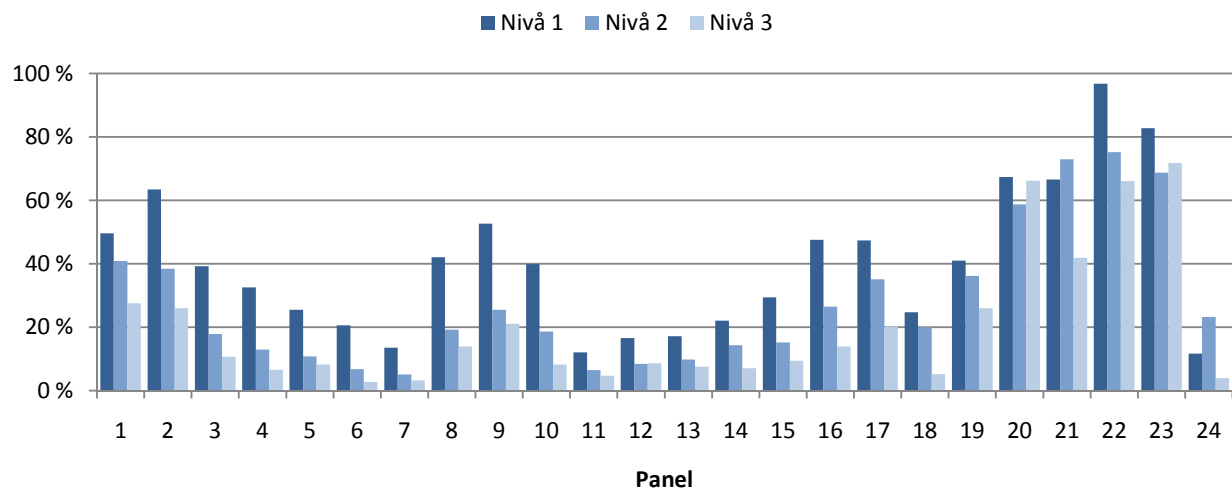
Tabell 3. De finländska publikationernas relativa internationella citeringsindex per Publikationsforum-nivå 2004-2008

Publikationerna enligt panelområde	Publikationer	Citeringsindex			
		Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 2 & 3
Alla finländska WoS-publikationer	32242	0,67	1,08	1,73	1,31
1 Matematik och statistik	692	0,85	1,12	2,85	1,53
2 Databehandling och informationsvetenskap	1220	0,66	1,24	2,40	1,57
3 Fysik, rymdforskning och astronomi	3256	0,61	1,24	1,44	1,30
4 Kemi	2005	0,48	0,94	1,41	1,16
5 Geo- och miljövetenskaper	1744	0,58	1,02	1,57	1,18
6 Biovetenskaper I (ekologi, evolutionsbiologi)	1444	0,84	1,21	1,93	1,48
7 Biovetenskaper II (cell- och molekylärbiologi)	3191	0,64	0,95	1,67	1,22
8 Byggnads- och samhällsteknik, maskin- och tillverkningsmekanik	487	0,71	1,44	2,01	1,57
9 El- och automationsteknik, informations- och kommunikationsteknik	1078	0,58	1,09	1,73	1,45
10 Teknisk kemi, materialteknik och miljöteknik	1457	0,77	1,13	1,73	1,29
11 Medicinsk teknik, bioteknologi och basmedicin	2639	0,70	1,02	1,65	1,24
12 Klinisk medicin I (inremedicin och cancersjukdomar)	3631	0,59	1,00	1,95	1,41
13 Klinisk medicin II och odontologi	3262	0,81	1,28	2,01	1,49
14 Vårdvetenskaper och övrig medicin	1832	0,63	0,98	1,78	1,29
15 Agrikultur- och forstvetenskaper, veterinärmedicin	1580	0,66	1,26	1,85	1,52
16 Ekonomivetenskap	594	0,34	0,85	1,11	0,91
17 Socialvetenskaper, medie- och kommunikationsvetenskap	440	0,64	0,75	1,15	0,88
18 Psykologi och pedagogik	921	0,58	0,97	1,78	1,24
19 Politisk forskning, förvaltningsvetenskap och juridik	156	-	0,66	1,04	0,81
20 Filosofi och teologi	127	-	0,80	1,43	1,01
21 Språkvetenskap	117	-	0,33	1,03	0,59
22 Litteraturvetenskap, konstvetenskap och arkitektur	89	-	3,15	2,37	2,75
23 Historia, arkeologi och kulturforskning	144	0,71	0,82	1,33	1,03
24 Allmänna tidskrifter	139	0,24	-	2,09	1,75

Tiondedelen av världens mest citerade artiklar utgör Top10-publikationerna. Om man jämför andelen artiklar som utgetts i tidskrifter av olika nivå med Top10-publikationerna i stället för det genomsnittliga antalet hänvisningar framstår nivåskillnaderna tydligare. Den utredning som baserar sig på finländska Web of Science-publikationer under åren 2004-2008 visar att Top10-publikationernas andel av alla finländska publikationer som utkommit i tidskrifter på nivå 1 är 54 % lägre än världsmedeltalet (Top10-index 0,46). Av publikationerna på nivå 2 tillhör mer än 6 % av världens medelnivå (Top10-index 1,06) och av publikationerna på nivå 3 tillhör mer än 109 % av världens medelnivå tiondedelen av världens mest citerade publikationer (Top10-index 2,09). Top10-publikationernas andel av publikationer utgivna i högre värderade tidskrifter (Top10-index med tidskrifterna på nivå 2 och 3 medräknade är 1,43) har i medeltal varit nästan tre gånger större än andelen publikationer utgivna i tidskrifter på nivå 1. Top10-publikationernas andel är i regel större i de tidskrifter som värderats högre än i de som värderats lägre (Figur 6). Ur redogörelsen framgår även att andelen publikationer som saknar hänvisningar är i regel större i mindre värderade tidskrifter än i högre värderade tidskrifter: andelen finländska WoS-publikationer under åren 2004-2008 som inte citerats en enda gång har i genomsnitt varit 28,3 % i tidskrifter på nivå 1, 15,4 % i tidskrifter på nivå 2 och 9,9 % i tidskrifter på nivå 3 (Figur 7).

Figur 6. Finländska Web of Science -publikationers Top10-index per nivå åren 2004-2008

Figur 7. Andelen finländska Web of Science -publikationer som saknar hänvisningar per nivå åren 2004-2008

Utländska förebilder för nivåindelning av vetenskapliga publiceringskanaler

De första nivåindelningarna av tidskrifter utarbetades för att täcka de vetenskapliga bibliotekens behov för skötseln och utvecklingen av samlingarna. Syftet med den klassificering av kemiska tidskrifter som Gross och Gross utarbetade 1926 var att utreda vilka publikationsserier som var oumbärliga i det knappt resurserade universitetsbibliotek. Nivåindelningen av tidskrifter har blivit allmännare även utanför biblioteks- och informationsväsendet och samtidigt har tidskriftsklassificeringens tillämpningsområde expanderat från skötsel och utveckling av samlingarna till värdering av forskningen. I synnerhet i den anglosaxiska universitetsvärlden har kutymen att värdera enskilda forskares publiceringsverksamhet med hjälp av etablerad tidskriftsklassificering inom en del vetenskapsgrenar blivit allt allmännare, vilket förutsätter att forskarna måste publicera sina alster i de ledande serierna inom sitt fack för att göra framsteg i sin karriär. Man har också värderat utbildningsprogram och universitetsenheter på ett liknande sätt.

Först på senare år har man börjat tillämpa nivåindelningar för bedömning av forskning i större skala även inom universitet och vetenskapliga organisationer. För detta ändamål har man utarbetat nationella klassificeringssystem som omfattar alla vetenskapsgrenar i Norge år 2004, i Danmark år 2008, i Australien år 2010 och i Finland år 2011. European Science Foundation utgav år 2007 en preliminär och år 2011 en delvis uppdaterad ERIH -klassificering, som visserligen inte är ämnad att vara ett verktyg för bedömning av forskning. I Frankrike förverkligades dock år 2008 en nivåindelning ämnad för bedömning av forskningen vid universiteten. Den baserade sig i hög grad på ERIH-klassificeringen, var kompletterad ur nationell synvinkel och utökad med tanke på samhällsvetenskaperna.

Såsom alla metoder som utvecklats för att värdera forskning, har publiceringskanalernas nivåindelning väckt kritisk debatt både på nationell och på internationell nivå. Majoriteten av kritiken bottnar i anta-

gandet att tidskrifternas klassificering används för att värdera enskilda publikationer eller forskare. Det centrala problemet är att publikationens kvalitet inte går att bestämma enbart på basen av tidskriften eller annan publiceringskanal. Nivågrupperingen uppger genomsnittsnivån på den konkurrens och jämförelsebedömning som publikationerna klarar av. I de högt värderade publiceringskanalerna utges även svagare publikationer, vilkas betydelse förblir oansenlig medan det i de mindre värderade publiceringskanalerna utkommer enskilda publikationer som kan visa sig vara väldigt betydelsefulla. På grund av detta kan enskilda forskare råka ut för en ytterst grov felbedömning om nivåindelningen används för värdering av forskning.

Ändå har man ansett det vara möjligt att använda klassificeringen för att fastställa nivån på publiceringsverksamheten hos större sammanslutningar än enskilda forskare eller forskargrupper. Härvid riktar sig kritiken ofta mot den bedömningskultur som poängterar resultatsansvar och som allt mer breder ut sig inom vetenskapsadministrationen, och mot den bedömning av forskningens kvantitativa kvalitet med bibliometriska indikatorer som ansluter sig till denna bedömningskultur. I den kritiska diskussionen angående användningen av kvalitetsbedömning på makronivå har kvalitetsbedömning å ena sidan ansetts gynna både forskning som publiceras i internationella (i synnerhet engelskspråkiga) vetenskapliga tidskrifter och forskning som representerar de etablerade forskningsgrenarnas huvudfåra. Å andra sidan har man lyft fram skadliga följder som kan vara sammankopplade med den schablonmässiga användningen av tidskriftsklassificering i forskningsorganisationernas interna bedömning och handledning.

Samma kritik drabbar all tidskriftsklassificering trots att det finns stora skillnader mellan de värderingsmodeller som baserar sig på nivåindelning av vetenskapliga publiceringskanaler. I detta sammanhang är det viktigt att skilja åt de modeller som används i Norden och de modeller som används i Australien. En viktig del av kritiken, som föranledde att man i Australien år 2011 beslöt att helt överge nivåindelningen av tidskrifter och serier, hörde ihop med att modellen ansågs diskriminera mångvetenskaplighet, forskning som berör nationella forskningsobjekt, och vetenskapsgrenar som producerar monografier och sammelverk. De olägenheter som förknippas med den australiensiska modellen har man i de nordiska länderna i alla fall delvis kunnat undvika genom olika strukturella lösningar:

Den australiensiska nivåindelningen gäller endast vetenskapliga tidskrifter och konferenspublikationer, de norska, danska och finländska nivåindelningarna gäller även bokförlagen. Den nordiska modellen täcker alltså alla centrala publikationstyper, inklusive enskilda verk och artiklar i sammelverk, inte bara tidskrifts- och konferensartiklar såsom den australiensiska modellen.

För klassificeringen av tidskrifter och serier hade man i Australien bestämt sig för 1-3 vetenskapsgrenar, och att nivåindelningen gäller endast de publikationer som representerar dessa. Nivåindelningen i Norge, Sverige och Finland gäller publikationer inom alla vetenskapsgrenar. Den nordiska modellen beaktar alltså mångvetenskaplighet inom publiceringsverksamheten bättre än den australiensiska modellen, som inte noterar publikationer som utkommit i en tidskrift inom en annan disciplin.

I den australiensiska klassificeringen har de publikationsserier som närmast har nationell betydelse, kategoriskt förts till den lägsta nivån C. I Norden har man fört både nationella och internationella publiceringskanaler till basnivå (1) och ledande nivå (2). Även om nivåindelningen i Norge, Danmark och Finland också betonar internationalitet lägger den nordiska modellen större vikt vid nationell publiceringsverksamhet än de australiensiska. Med det beslut ledningsgruppen tog i februari 2012 har man i Publikationsforum-klassificeringen speciellt vinnlagt sig om att stärka de finsk- och svenskspråkiga tidskrifternas och seriernas ställning, såväl som de tidskrifters och seriers ställning som utges på andra språk än engelska.

De viktigaste orsakerna för att avskaffa nivåindelningen i Australien hänger dock ihop med universitetens sätt att använda den som ett styrinstrument för att dirigera publiceringsverksamheten. Följderna av detta upplevdes inverka menligt på forskningen. Som exempel har nämnts de mål som uppställts för publikationerna på nivå A och de åtgärder som leder till att målen uppnås, såsom även försöken att hindra forskarna från att enbart använda tidskrifter och serier av lägre värde. Man har också upplevt det vara orättvist att använda klassificeringen som grund för finansierings- och rekryteringsbeslut.⁹

Australiens dåliga erfarenheter av nationell nivåindelning och det ofördelaktiga sättet att använda den har inte förverkligats i varje fall i samma utsträckning i Norge och Danmark, där den nordiska modellen varit i bruk i flere år. De förutnämnda strukturella skillnaderna i klassificeringen kan vara en av orsakerna till detta, liksom den öppna diskussion som förts i de nordiska länderna om nivåindelningens problem och om välbetänkta sätt att använda sig av den. Utgångspunkterna för den australiensiska modellen ligger kanske djupast i den bedömningskultur universiteten i de anglosaxiska länderna har. Där har tidskriftsklassificering använts för att värdera enskilda forskare medan man i de nordiska länderna tagit nivåindelningen i bruk i första hand för att användas som ett instrument för bedömning av stora publikationsmängder på universitetsnivå.

Utgångspunkterna för den Publikationsforum-klassificering som färdigställdes i Finland finns i de norska och danska modellerna. I projektets planering har man kunnat utnyttja professor Gunnar Sivertsens (NIFU-forskningsanstalt, Norge) sakkunskap om nordisk nivåindelning. Sivertsen redogjorde också för erfarenheterna i Norge och Danmark på Publikationsforum-projektets första möte för panelernas ordföranden som hölls i november 2010. I februari 2011 besökte Publikationsforum-projektets sekretariat tillsammans med representanter för CSC och UKM Köpenhamn och Oslo för att bekanta sig med systemen i Danmark och Norge. Det finns emellertid några strukturella skillnader som påverkar resultatet av klassificeringen även mellan systemen i de nordiska länderna:

9 T. ex. Kim Carr, "Improvements to Excellence in Research for Australia": <http://archive.innovation.gov.au/ministersarchive2011/Carr/MediaReleases/Pages/IMPROVEMENTSTOEXCELLENCEINRESEARCHFORAUSTRALIA.html>; Ian Dobson, "AUSTRALIA: Troubled history of an ERA": <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=201106031829474>.

I Norge och Danmark är panelernas tidskrifts- och seriekataloger exkluderande, dvs. att tidskriften eller serien förekommer bara i en panels katalog. I Finland är panelernas kataloger delvis överlappande, dvs. att tidskrifterna och serierna kan förekomma i en eller flere panelers kataloger. Kutymen i Finland strävar efter att beakta mångvetenskapligheten inom den vetenskapliga utgivningen genom att samma tidskrifter och serier bedömts ur olika panelers synvinklar. Samtidigt ökar de delvis gemensamma katalogerna panelernas bedömningsarbete och orsakar ett behov av att koordinera divergerande nivåindelningar.

I Norge och Danmark har andelen tidskrifter och serier på nivå 2 beräknats utgående från det årliga antalet artiklar i panelens tidskrifter och serier medan andelen tidskrifter och serier på nivå 2 i Finland beräknats utgående från antalet tidskrifts- och serietitlar. På grund av detta är antalet tidskrifter och serier på nivå 2 större i den finländska klassificeringen. Även andelen publikationer på nivå 2 blir större och mera varierande per vetenskapsområde i Finland än i Norge och Danmark. I Finland har klassificeringen å andra sidan baserat sig endast på nivån på tidskrifterna och serierna medan förhållandet i Norge och Danmark varit sådant att kanalen som borde ha förts till nivå 2 har på grund av sitt stora antal utgivna publikationer hamnat på nivå 1.

I Danmark och Norge är klassificeringen indelad i två nivåer. I Finland har man av tidskrifterna och serierna på nivå 2 bildat även en nivå 3 (högst 25 % av var panels tidskrifter och serier på nivå 2).

3. ÖVRIG VERKSAMHET I ANSLUTNING TILL PROJEKTET

Publikationsforum-projektet har fått egna www-sidor¹⁰ och en egen Facebook-sida.¹¹ Ledningsgruppens ordförande, kanslern vid Helsingfors universitet Ilkka Niiniluoto presenterade Publikationsforum-projektets bakgrund och mål i artikeln "Julkaisufoorumi kannustaa laatuun", som publicerades i nummer 6/2010 av tidskriften *Tieteessä tapahtuu* (Aktuellt inom vetenskapen). Verksamhetsledaren för De vetenskapliga samfundens delegation Aura Korppi-Tommola har regelbundet informerat DVSD:s styrelse och medlemssamfund om hur Publikationsforum-projektet avancerar. Koordinatören och projektsekreteraren deltog i den offentliga debatten om Publikationsforum-projektet i Helsingin Sanomat (28.4.2011), i tidskriften *Sosiologia* (nummer 2/2011), i tidskriften *Kosmopolis* (3/2011) och i *Yliopisto-lehti* (nummer 12/2011) och på flere diskussionsforum på nätet. Även medlemmar i ledningsgruppen och en del av panelerna deltog i den offentliga debatten.

Publikationsforum-projektet presenterades vid flere tillfällen:

- i mötena mellan prorektorerna vid universiteten i oktober 2010 och i maj 2011
- under Julkaisijan iltapäivä (Utgivarens eftermiddag) -seminariet som Helsingfors universitetsbibliotek höll i december 2010
- i ledningsgruppens för UKM:s högskole- och vetenskapsenhet möte i september 2011
- under Tutkijat, kirjastot ja tutkimuksen arviointi (Forskare, bibliotek och forskningens värdering) -seminariet som Vetenskapliga biblioteksförbundet höll i november 2011
- under pedagogikdagarnas förberedande seminarium i november 2011
- under Publikationsregister-projektets resultatseminarium i november 2011
- i vetenskapliga rådets vid Tammerfors tekniska universitet möte i december 2011
- under Julkaiseminen Lapin yliopistossa (Publiceringen vid Lapplands universitet) -seminariet vid Lapin yliopisto i februari 2012

Ett seminarium om Publikationsforum-klassificeringen ordnades 6.2.2012 kl 10-16 i Helsingfors universitetsmuseum Arppeanums auditorium. Ca 230 representanter för vetenskapssamhället och vetenskapsförvaltningen deltog i evenemanget och över 300 personer följde med direktsändningen över nätet. Under seminariet diskuterades de första nivåindelningarna som färdigställda år 2011 och om hur klassificeringen kan utvecklas och på vilka sätt den kan användas. Bildpresentationerna samt video-

10 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/index.html>.

11 <http://fi-fi.facebook.com/pages/Julkaisufoorumi/339468932747959>.

inspelningarna av inläggen och diskussionerna går att ladda ner på Publikationsforumets nätsidor.¹²

Man har också utfört forskningsarbete och utredningar inom Publikationsforum-projektet. Koordinatör och projektsekreteraren deltog i september 2010 i en av Universitetet i Bergen arrangerad workshop som behandlade nordisk bibliometri och vetenskapspolitik.¹³ I september 2011 deltog de i *Measuring Science and Research Performance* -kursen som vetenskapscentralen och centralen för teknologiforskning vid universitetet i Leiden (CWTS) ordnat.¹⁴ Koordinatör och projektsekreteraren skrev i samarbete med Yrjö Leino (CSC) konferensdokumentet "Coverage and Rating of Journals and Publication Series: comparison of six data sources", som Leino presenterade i september 2011 på ENID STI Indicators konferensen i Rom.¹⁵ I februari 2012 färdigställde koordinatör och projektsekreteraren i samarbete med Yrjö Leino (CSC) och Olli Poropudas (UKM) utredningen över jämförelsen mellan Publikationsforum-klassificeringen och citeringsindikatorerna, som baserar sig på Web of Science -databasens material.¹⁶

Publikationsforum-projektet förverkligades i nära samarbete med andra nationella utvecklingsprojekt. Koordinatör var sakkunnigmedlem i ledningsgruppen för JURE-projektet som undersökte förverkligandet av det nationella publikationsregistret och medlem i JURE I-arbetsgruppen. Därtill var han och projektsekreteraren medlemmar i Citeringsindex-arbetsgrupp II. Rapporten "Suomalaisten tutkimusorganisaatioiden Web of Science -julkaisut ja niiden vaikuttavuus vuosina 1990–2009" utgavs av Citeringsindex-arbetsgrupp II i Undervisnings- och kulturministeriets publikationsserie i slutet av år 2011.¹⁷

Undervisnings- och kulturministeriet hade tillsatt en arbetsgrupp för att begrunda förnyandet av universitetens statsfinansieringsmodell. I Publikationsforum-projektet följde man också med deras arbete. I oktober 2011 presenterade ledningsgruppen för Publikationsforum-projektet för arbetsgruppen för finansieringsmodellen sin uppfattning om vad man borde ta i beaktande, då man använder publiceringsverksamheten och Publikationsforum-klassificeringen som grund för finansiering. Arbetsgruppen föreslog i november 2011 att man skulle använda Publikationsforum-klassificeringen som ett kriterium för finansieringen.¹⁸ Enligt arbetsgruppens förslag skulle 13 % av universitetens statsfinansiering bestämmas på basen av publiceringsverksamheten från och med år 2013. Från och med år 2015 skulle 10 % av universitetens finansiering delas ut på basen av utgivna publikationer på nivå 2 och 3 och 3 % på basen av utgivna publikationer på nivå 1.

12 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/seminaari.html>.

13 <http://www.uib.no/ub/en/artikler/2010/05/15th-nordic-workshop-on-bibliometrics-and-research-policy>.

14 <http://www.socialsciences.leiden.edu/cwts/education/graduate-course2-cwts.html>.

15 <http://www.enid-europe.org/conference.html>.

16 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/materiaalit/jufoluokitus_viittausindeksi_280212.pdf.

17 http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Sitaatioindeksityoryhma_IIn_raportti.html.

18 <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/yliopistot.html?lang=fi>.

BILAGA 1. INSTRUKTIONER FÖR PUBLIKATIONSFORUM-KLASSIFICERINGEN

Publikationsforum-klassificeringens målsättning är att täcka de centrala vetenskapliga publiceringskanalerna inom alla vetenskapsgrenar (nivå 1) och att identifiera de mest högklassiga och de mest omfattande publikationerna bland dem (nivå 2 och 3). Den första klassificeringen utfördes år 2011. Då blev sammanlagt ca 19 500 tidskrifter och serier och ca 1 200 bokförlag klassificerade. 23 bedömningspaneler, tillsatta enligt vetenskapsgren, med 210 sakkunnigmedlemmar har fattat besluten om klassificeringarna. En ledningsgrupp bestående av representanter för bl.a. DVSD, UNIFI, Finlands Akademi, UKM och universitetsbiblioteken har ansvarat för tillsättandet av panelerna och för övervakningen av arbetet. De vetenskapliga samfundens delegation upprätthåller klassificeringen. Vid värdering av forskning passar klassificeringen för:

- stora publikationsvolym, t.ex. för bedömning av universitetens eller forskningsanstaltens totala produktion av publikationer, *inte för bedömning av enskilda forskare*
- jämförelse av publikationer som representerar samma vetenskapsgren, *inte för jämförelse av olika vetenskapsgrenar*

KRITERIERNÄ FÖR NIVÅINDELNINGEN

De vetenskapliga publiceringskanalerna

Med vetenskapliga publiceringskanaler avses tryckta och digitala tidskrifter, regelbundet utkommande konferenspublikationer och antologi- och monografiserier som utgetts av förlag som specialiserat sig på utgivning av vetenskapliga forskningsresultat. Deras redaktion består av sakkunniga inom ifrågavarande vetenskapsgren och publiceringen förutsätter bästa tänkbara kvalitetskontroll, framför allt refereegranskning. Även ett förlag som utger vetenskapliga publikationer i form av sammilverk och monografier, som inte ingår i någon bokserie, kan vara en vetenskaplig publiceringskanal. Om förlagets och bokseriens nivåindelning skiljer sig från varandra vid bedömning av monografier och sammilverk, borde publikationens nivå bestämmas enligt den högre klassificeringen. Nivågruppen gäller alltid både publiceringskanalens tryckta och digitala version och är densamma för alla publikationer som utkommer i dem, oberoende av vetenskapsgren.

Nivå 1 (80 % av de klassificerade tidskrifterna och serierna, 90 % av de klassificerade bokförlagen)

De olika vetenskapsgrenarnas inhemska och utländska publikationer, som ur den finländska forskningens synpunkt är de mest centrala publiceringskanalerna och som uppfyller definitionen på en vetenskaplig publiceringskanal uppfyller kraven för nivå 1. Sådana inhemska publiceringskanaler som uppfyller definitionen på en vetenskaplig publiceringskanal men av vilkas redaktion och artikelförfat-

tare majoriteten (2/3) representerar samma forskningsorganisation har dock inte blivit förda till nivå 1. Dissertationsserier har inte heller klassificerats skilt. De finländska universitetens avhandlingar noteras dock som vetenskapliga publikationer på nivå 1 så att en monografidissertation motsvarar ett enskilt verk på nivå 1 och en artikeldissertation motsvarar en ursprunglig artikel på nivå 1 även om de utkommit i publiceringskanaler som saknar Publikationsforum-klassificering.

Nivå 2 (20 % av de klassificerade tidskrifterna och serierna, 10 % av de klassificerade bokförlagen)

De ledande vetenskapliga publiceringskanalerna inom de olika vetenskapsgrenarna, i vilka forskare från olika länder publicerar sin bästa forskning, uppfyller kraven på nivå 2. Huvudsakligen har man till nivå 2 fört endast internationella publiceringskanaler vilkas redaktion, artikelförfattare och läsekrets representerar olika nationaliteter. Trots det har man till nivå 2 också fört ledande finsk- eller svensk-språkiga publiceringskanaler som når den internationella expertisen inom respektive vetenskapsgren eller täcker forskningen om det finländska samhällets, den finländska kulturens och den finländska historiens särdrag inom respektive vetenskapsgren möjligast brett (till denna del kompletteras klassificeringen under våren 2012).

Nivå 3 (25 % av tidskrifterna och serierna på nivå 2)

De tidskrifter och serier, bland tidskrifterna och serierna på nivå 2, som har det mest omfattande inflytandet inom respektive vetenskapsgren. Till nivå 3 har man fört tidskrifter och serier i vilka den publicerade forskningen värderas högst inom respektive vetenskaps- eller forskningsområde och inom vilka den publicerade forskningens inflytande (mätt med t.ex. hänvisningsindikatorer) är mycket stort. Tidskrifterna på nivå 3 omfattar vitt respektive vetenskaps- och forskningsområde och har inte koncentrerat sig på snäv specialtematik. Artikelförfattarna och läsekretsen är internationell och de ledande forskarna inom respektive område ingår i redaktionerna. Det internationella forskarsamhället värderar publicering i dessa tidskrifter och serier mycket högt.

ANVÄNDNINGEN AV PUBLIKATIONSFORUM-KLASSIFICERINGEN I BEDÖMNINGEN AV FORSKNING

Publikationsforum-klassificeringen är ämnad att vara ett instrument för kvalitetsbedömning av ett stort antal publikationer

Publikationsforum-klassificeringen bygger på tanken att kvaliteten hos ett stort antal publikationer kan värderas på basen av de publikationskanaler forskarna valt och uppnått. De mest högklassiga publikationerna antas huvudsakligen bli valda efter en omfattande tävling och en krävande refereebedömning till de publiceringskanaler som klassificerats högst. Nivåindelningen av en vetenskaplig tidskrift, en serie eller ett bokförlag är en mycket grov kvalitetsindikator. Därför är klassificeringen lämpligast för bedömning på makronivå, på hela landets nivå, på hela forskningsorganisationers (t.ex.

universitet eller statens forskningsanstalter) nivå eller för värdering enligt antalet utgivna publikationer inom forskningsområdena. Publikationsforum-klassificeringen är ämnad att fungera som kvalitetsindikator för universitetens totala vetenskapliga utgivning enligt den statsfinansieringsmodell som Undervisnings- och kulturministeriet använder från och med år 2012.

Med hjälp av Publikationsforum-klassificeringen kan man följa med utvecklingen inom forskningen

För forskningsorganisationernas interna bruk är nivåindelningen mest lämplig för uppföljning av den egna publiceringsverksamhetens utveckling inom en ett bestämt område eller en bestämd enhet. På basen av resultaten kan man t.ex. informera de sakkunnigpaneler som värderar forskningen. Det är dock inte motiverat att tillämpa nivåindelningen retroaktivt i någon högre grad, eftersom den återspeglar vetenskapssamfundets rådande värderingar. Då man använder nivåindelningen bör man beakta publikationerna på alla nivåer dvs. nivå 1, nivå 2 och nivå 3. Det är värt att höra forskarnas åsikter om hur nivåindelningen passar för bedömning av forskningen inom olika vetenskapsgrenar och forskningsområden. Nivåindelningen skall inte användas schablonmässigt vid bedömning och handledning av forskning. Det ingår i forskarnas frihet att få välja de lämpligaste publiceringskanalerna för sin forskning.

Publikationsforum-klassificeringen passar inte för jämförelse av olika vetenskapsgrenar sinsemellan

Publikationsforum-klassificeringen är en ämnesberoende kvalitetsindikator. På grund av skillnader i utgivningskutymerna publiceras det inte ett lika stort antal artiklar och böcker på nivå 2 och nivå 3 inom alla vetenskapsgrenar och forskningsområden. Forskarnas publiceringsprofil bestäms bl.a. av materialets och problemens globala eller lokala karaktär. På många områden inom naturvetenskaper, medicin och tekniska vetenskaper koncentreras publiceringsverksamheten till samma internationella tidskrifter som värderas högt inom forskarsamhället och utges i stort antal. Inom de samhällsvetenskapliga och humanistiska vetenskaperna har forskningsproblem, som hör samman med en speciell kulturell eller historisk situation stor betydelse. Inom dessa ämnen splittras publiceringsverksamheten på relativt små internationella och nationella tidskrifter, en viktig del av forskningen utges i samverk och enskilda verk, och den gemensamma utgivningen är inte lika vanlig som inom naturvetenskaper, medicin och tekniska vetenskaper. Det förekommer skillnader i utgivningskutymerna även inom vetenskapsgrenarna.

Publikationsforum-klassificeringen passar inte för bedömning av enskilda forskare

Publikationsforumets nivågrupper anger de stora publikationsmängdernas genomsnittliga kvalitet och inflytande, men de är alltför approximativa instrument för att man med hjälp av dem skulle kunna värdera enskilda publikationer eller forskare. Nivåindelningen ger information om nivån på den konkurrens och jämförelsebedömning som publikationen genomgått, men i publiceringskanaler på nivå

1 utkommer enskilda publikationer som är av högre kvalitet och mera inflytesrika än genomsnittet. I publiceringskanalerna på nivå 2 och nivå 3 utkommer även publikationer som har lägre standard än genomsnittet och som saknar hänvisningar. I bedömningen av enskilda forskare eller forskargrupper kan nivåindelningen på inga villkor ersätta den jämförelsebedömning som baserar sig på publikationernas innehåll.

Publikationsforum-klassificeringen är ett system som uppdateras

Bedömningspanelerna uppdaterar klassificeringarna vart tredje år, nästa gång år 2014. Under de mellanliggande åren godkänner panelerna tidskrifter, serier och förlag som uppfyller kriterierna till nivå 1. På Publikationsforumets nätsidor kan man för klassificering föreslå publiceringskanaler som ännu inte klassificerats.

TILLÄGGSUPPGIFTER

Janne Pölönen, projektsekreterare
(tel. 044 346 9492; janne.polonen@tsv.fi eller julkaisufoorumi@tsv.fi)

Publikationsforumets nätsidor: www.tsv.fi/julkaisufoorumi

Publikationsforum på Facebook: <http://fi-fi.facebook.com/pages/Julkaisufoorumi/339468932747959>

Sökning i och förslag på publiceringskanaler: www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php

DE VETENSKAPLIGA SAMFUNDENS DELEGATION 2012

Mariegatan 5
00170 Helsingfors
Finland

www.tsv.fi

Tel: +358 (0) 9 228 691

NÄTPUBLIKATIONER. DE VETENSKAPLIGA SAMFUNDENS DELEGATION

Svensk översättning av Inga Kontula

ISSN 2242-8011

ISBN 978-952-5995-05-3